

CORELAREA INTERDISCIPLINARĂ ÎNTRE ISTORIE ȘI GEOGRAFIE

ION GH. ȘENDRULESCU

În contextul corelărilor interdisciplinare care au loc în cadrul procesului de învățămînt, corelarea dintre istorie și geografie ocupă un loc important. Este și firesc acest lucru, căci așa cum sublinia secretarul general al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii Socialiste România, „...istoria omenirii, deci și istoria poporului român, este istoria dezvoltării forțelor de producție și a relațiilor sociale, istoria luptelor de clasă, a luptelor împotriva asupririi și dominației străine, pentru eliberare națională și dezvoltare de sine-stătătoare, istoria înfruntării continue între vechi și nou. În același timp, istoria omenirii este jalonată de relațiile dintre diferite popoare și state, de formarea și apoi dispariția unor imperii, de lupta popoarelor pentru apărarea ființei proprii, a ființei lor naționale.”¹

Această definiție dată istoriei naționale și celei universale, evidențiază după părerea noastră, necesitatea corelării interdisciplinare între istorie și geografie. În procesul predării și învățării istoriei, căci dezvoltarea forțelor de producție și a relațiilor sociale, ca și dezvoltarea diferitelor popoare și state, în diferite epoci istorice, din punct de vedere economic mai ales, presupune fără îndoială și influența mediului geografic.

De altfel, toți marii noștri istorici din trecut și de astăzi, ca și mulți istorici străini au subliniat la vremea lor importanța mediului geografic pentru dezvoltarea societății românești și a celei universale. Istoricul A. D. Xenopol, autorul primei sinteze a Istoriei românilor din Dacia Traiană, distingea două grupe de factori care influențează dezvoltarea societății: constanți și variabili. În cadrul factorilor constanți menționa: „...mediul extern, natura înconjurătoare; „de- spre care spunea, că „...face ca un popor să devină maritim, industrial, agricol...”²

De asemenea, marele nostru istoric Nicolae Iorga, relevînd și el influența mediului geografic asupra istoriei popoarelor arăta, că: „...Faptele istorice... se datoresc unei acțiuni puternice, continue, adînci, care se vedește prin mijlocul lor; astfel faptele sînt doar manifestările acestor forțe mari, acestor factori hotărîtori, acestor dezvoltări stăpînitore...” Factorii însă apar dintr-un mediu anumit: din viața economică, din viața culturală, din substratul material sau din atmosfera morală a unui popor.³

¹ Nicolae Ceaușescu, *Expunere cu privire la stadiul actual al edificării socialismului în țara noastră, la problemele teoretice, ideologice și activitatea politică educativă a partidului prezentată la plenara lărgită a Comitetului Central al Partidului Comunist Român*, 1—2 iunie 1982, Editura politică, București, 1982, p. 8.

² A. D. Xenopol, *La théorie de l'histoire*, 1908.

³ N. Iorga, *Generalități cu privire la studiile istorice*, ediția a II-a, București, 1933, p. 37.

Istoricul Vasile Pârvan, care a localizat teoria valorilor și a devenirilor istorice, preciza și el că: „Factorii istorici sînt ca natură de o varietate infinită: ei pot fi cosmici, geografici, spirituali...”⁴ La rîndul lor, istoricul Constantin C. Giurescu și fiul său, Dinu C. Giurescu arătau în *Scurtă istorie a românilor, pentru tineret indeosebi*, că: „A fost întotdeauna o legătură între istoria unui popor și pămîntul pe care îl locuiește. Așezarea acestui pămînt, înfățișarea lui și bogăția lui determină în bună parte viața poporului respectiv. Faptul apare cu atît mai evident cu cît e vorba de o epocă mai îndepărtată. Pe măsură ce sporește civilizația, adică sporesc mijloacele prin care se poate supune sau modifica mediul fizic, însemnătatea acestuia scade; ea nu va dispărea însă niciodată. De aceea e necesar ca înainte de a începe povestirea vieții unui popor să cunoaștem locurile pe care a trăit și trăiește el.”⁵

Subliniind temeiurile unității poporului român, istoricul Ștefan Pascu arăta de asemenea, că acest popor „de aceeași origine daco-romană, vorbind aceeași limbă, de origine latină, creatorul unei culturi populare și culte unitare, al unor obiceiuri și datini adinc înrădăcinate în cugetul și simțirea oamenilor, cu aceleași nevoi de îndestulat și cu aceleași posibilități de cîștigat, locuiește de milenii întreg teritoriul carpato-dunăreano-pontic. Același popor născut pe întreg acest cuprins, ca urmare a simbiozei și contopirii substratului dac cu superstratul roman în Transilvania, în Țara Românească, în Moldova și Dobrogea. Același popor, de aceeași origine, înfrățit cu codrul în vremuri de restriște, cu podișul și cîmpia în vremuri de liniște creatoare și-a rodit glia străbună cu sudoarea frunții și a apărât-o cu jertfa vieții sale.”⁶

Legătura dintre istorie și geografie a fost remarcată și de unii istorici străini. G. Mercier referindu-se la influența mediului geografic asupra dezvoltării popoarelor, arăta că: „Mediul joacă un rol incontestabil, dar discutabil în ce privește efectele: Mediul înseamnă: orografia, natura solului și subsolului, climatul, regimul apelor, flora, fauna, care toate pot influența temperamentul, rasa, activitatea și chiar ideile oamenilor.”⁷ El considera însă omul mai presus de factorii fizici. De asemenea, G. Le Bon, E. Bernheim, H. Berr și alții au remarcat și ei influența mediului geografic asupra evoluției societății omenești. „...Pămîntul și Omenirea însăși — spunea H. Berr, apar ca obiecte de studii necesare.”⁸

Corelarea dintre istorie și geografie a fost relevată și de unii geografi români și de peste hotare. Geograful George Vilsan referindu-se la structura teritoriului României arăta că acesta „se prezintă ca o alternanță de munți, dealuri, podișuri și cîmpii, ajutîndu-se unele pe altele, ca o simfonie alcătuită din mai multe părți care dau un întreg plin de armonie.”⁹ O asemenea structură a influențat firește, dezvoltarea economică și social-politică a poporului român în decursul existenței sale.

⁴ Vasile Pîrvan, *Idei și forme istorice*.

⁵ Constantin C. Giurescu, Dinu C. Giurescu, *Scurtă istorie a românilor pentru tineret indeosebi*, Editura științifică, București, 1977, p. 7.

⁶ Ștefan Pascu, *Făurirea Statului național unitar român*, vol. I, Editura Academiei R. S. România, București, 1983, p. 11.

⁷ G. Mercier, *Essai sur le causalisme historique*, în „Revue de Synthèse”, VII, nr. 1/1934, p. 7—28.

⁸ N. A. Constantinescu, *Istoria universală și problemele ei actuale*, București, 1935, p. 3.

⁹ George Vilsan, *Conștiință națională și geografie*, Cluj, 1937, p. 41—42.

Unitatea armonioasă a pământului românesc a fost remarcată și de geograful Vintilă Mihăilescu, care spunea că: „România prezintă, din cauza așezării ei la întreita răspîntie a marilor ținuturi geografice europene, trei fațade: fațada care privește spre Europa centrală; fațada meridională; fațada continentală. Privesc însă tustrele de laturile Carpaților, unde se întîlnesc și comunică între ele prin numeroase pasuri, cele trei fațade se contopesc în unitatea armonică a pământului românesc. Expresia „unitate armonică“, nu-i însă o simplă vorbă, ci o realitate pe care o demonstrează modul cum se îmbină relieful, clima, apele, vegetația, zonele de populație, felurile de traiu, adică elementele geografice care alcătuiesc o unitate naturală și politică. Dar mai ales relieful comandă această unitate complexă.“¹⁰

Un alt geograf român, Tiberiu Morariu, referindu-se la locul Transilvaniei în cadrul unitar al teritoriului României, sublinia că: „Transilvania ocupă zona centrală a unui teritoriu unitar, cu o economie complexă de asemenea unitară. Teritoriul carpatic al vechii Dacii i se suprapune blocul etnic românesc, compact unitar, strîns lipit de acest teritoriu încă de la primele sale începuturi „preistorice“, cu o continuitate neîntreruptă pînă în zilele noastre.

În cadrul acestui edificiu carpatic și al masei compacte de populație românească, Transilvania ocupă tocmai zona centrală, „inima“ cetății naturale, integrîndu-se perfect statului român sub toate aspectele, începînd cu cele fizico-geografice și terminînd cu cele economice-politice, integrare bazată pe realități și pe care nimeni nu le va putea contesta sau răsturna vreodată.“¹¹ Se releva astfel, unitatea teritoriului Transilvaniei și a economiei complexe a acesteia, lucru deosebit de important pentru înțelegerea evoluției poporului român, din punct de vedere economic și social-politic în general.

Marele geograf francez Emmanuel de Martonne considera de asemenea România „...ca una din formațiunile noi cele mai minunate și mai solide din noua Europă“. ¹² El arăta că „...Din punctul de vedere al vieții naționale, al trecutului istoric și al viitorului, Carpații reprezintă un element vital pentru România... O Românie avînd Carpații drept axă, un fel de șiră a spinării, este din punctul de vedere al structurii geografice, un stat bine echilibrat, al cărui centru de greutate este tocmai acolo unde sînt izvoarele însăși ale vieții naționale.“¹³ Se remarcă astfel, importanța munților Carpați, ca element de legătură permanentă între românii de pe ambele versante ale lor.

Corelarea interdisciplinară dintre istorie și geografie este necesară nu numai din motive de ordin instructiv, ci și sub raport formativ, deoarece ea vizează însușirea temeinică de către elevi, a fenomenelor și proceselor istorice în timp și în spațiu.

Marele nostru istoric Nicolae Iorga subliniind deschiderea interdisciplinară a istoriei ca știință și rolul acesteia ca factor de educație spunea că: „...Istoria

¹⁰ Vintilă Mihăilescu, *Geografia României, Unitatea armonică a pământului românesc*, în *Enciclopedia României*, vol. I, Statul, București, 1938, p. 45.

¹¹ Tiberiu Morariu, *Locul Transilvaniei în cadrul unitar al teritoriului României*, în *Unitate și continuitate în istoria poporului român*, Editura Academiei R. S. România, București, 1968, p. 30.

¹² Emmanuel de Martonne, *Lucrări geografice despre România*, Editura Academiei R. S. România, București, 1985, p. 65.

¹³ *Ibidem*, p. 64.

este cea mai umană din toate... căci... „nu numai că se lasă în mijlocul vieții, dar o lărgeste prin perspectiva imensă a trecutului, prin presimțirea viitorului... Nu există disciplină omenească prin care să ne facem mai sociabili, mai altruști, mai iubitori de om și de viață.“¹⁴

La rîndul ei, geografia prin obiectul său incluzînd „...probleme atît din domeniul naturii cît și al societății...“¹⁵ ajută la înțelegerea istoriei, fiindcă evenimentele și procesele istorice se petrec în timp și în spațiu, într-un anumit mediu geografic.

Ștefan Ștefănescu remarcînd importanța raportului mediu geografic — istoria României arăta că : „...poziția și structura geografică a României au fost un însemnat factor în clădirea și menținerea blocului etnic românesc, un factor generator de forță în stabilirea fizionomiei politice și spirituale a României de azi.“¹⁶

Predarea istoriei în școală are în vedere analiza evoluției societății omenești de-a lungul timpului, sub raportul dezvoltării forțelor de producție și a relațiilor sociale, al dezvoltării social-politice și culturale a popoarelor, iar această evoluție este necesar să fie fixată nu numai în timp ci și în spațiu. Pentru a realiza fixarea în spațiu a fenomenelor și proceselor istorice, profesorul trebuie să folosească în timpul desfășurării lecțiilor de istorie, hărți istorice tematice, corespunzătoare acestor lecții, chiar dacă aceste hărți reprezintă zone geografice, care n-au fost încă studiate de elevi. De exemplu, în clasa a V-a, în condițiile în care elevii studiază fenomenele și procesele istorice economice, social-politice și culturale de la preistorie pînă la căderea Imperiului roman de apus, iar la geografie ei dobîndesc cunoștințe de geografie fizică abia în clasa a VI-a, cînd învață geografia continentelor, folosind hărțile istorice tematice în predarea acestor lecții, le oferim prilejul elevilor să dobîndească unele cunoștințe de geografie.

Același lucru se întîmplă și în clasa a VI-a, cînd se predă lecția despre *Marile descoperiri geografice*. Elevii primesc unele cunoștințe geografice în cadrul acestei lecții, fiindcă pînă atunci ei nu studiaseră toate continentele.

Este bine ca profesorul de istorie să folosească hărțile istorice tematice editate de Ministerul Educației și Învățămîntului, prin Întreprinderea de material didactic sau pe cele din Atlasul istoric general, ori din cel privind istoria României. Atunci cînd nu are la dispoziție asemenea mijloace de învățămînt în școală el trebuie să le confecționeze cu ajutorul elevilor, dăr sub îndrumarea lui directă, pentru ca elevii să nu facă greșeli de ordin științific.

Cele două discipline : istoria și geografia se ajută reciproc și prin deprinderile pe care le dobîndesc elevii cînd folosesc atlasele istorice sau geografice și aceste deprinderi, așa cum remarca un geograf german, au o mare valoare educativă, general formativă, căci istoria poate fi și geografie în mișcare.¹⁷ Atlasul

¹⁴ N. Iorga, *Op. cit.*, p. 198.

¹⁵ Andrei Bogdan, *Aspecte ale geografiei actuale*, în *Caietele Colocviul „Cercetarea interdisciplinară. Conținutul învățămîntului. Istorie-Geografie“*; București, 1972, p. 120.

¹⁶ Ștefan Ștefănescu, *Spațiul Carpato-Danubiano-Pontic cadrul esențial al unității etno-culturale a poporului român*, în *Revista „Lupta întregului popor“*, număr special, 1986, p. 29.

¹⁷ Hans Eweling, *Die Arbeit mit der Karte, (Lucrul cu harta)*, în „Predarea istoriei“, vol. IV, București, 1976, p. 165.

istoric general, ori cel al istoriei României, urmărește să redea mișcările și transformările petrecute în evoluția societății omenești printr-o hartă sau o serie de hărți, reprezentând corelat diferite aspecte ale fenomenelor și proceselor istorice.

Uneori profesorul poate folosi planiglobul, pentru fixarea locului geografic în contextul planetei, harta țării respective și o hartă de amănunt. De exemplu, la clasa a V-a, la lecția: *Țara și vechii locuitori ai Greciei antice*, se pot folosi: planiglobul, harta murală Grecia antică și Macedonia în secolele VIII—IV î.e.n. harta nr. 10 din atlasul istoric general și harta aflată în manualul elevilor. Din studii atent efectuate de elevi asupra acestor hărți, se desprind concluzii referitoare la: fărâmițarea geografică, la formele de relief, mai mult muntos, la apa care înconjoară Grecia din trei părți și altele. Cu acest prilej profesorul de istorie poate verifica dacă elevii au format unele noțiuni geografice, ca: insulă, peninsulă și istm.

Corelarea istoriei cu geografia în timpul predării lecțiilor consolidează la elevi convingerea, că aparțin unei anumite realități istorico-geografice, care le aparține și sînt datori să o apere — așa cum sublinia secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, „...cu toată energia, elanul, puterea de muncă și chiar viața.”¹⁸

Istoria și geografia formează o unitate dialectică în timp și în spațiu, om și natură. Sferei geografice actuale îi revine: explicarea unor probleme ale lumii contemporane, legate de conservarea mediului, poluarea, explozia demografică, urbanizarea, sistematizarea, marile complexe agrotehnice, aspecte care slujesc unei mai bune înțelegeri a fenomenelor și proceselor istorice.

Corelate în procesul predării și învățării lor, istoria și geografia au în general obiective educaționale comune, care vizează formarea la elevi a unei concepții științifice, materialist-dialectice despre natură și societate, prin înțelegerea materialității lumii, a cauzalității fenomenelor și proceselor istorice și geografice, a rolului activ, determinant al omului în transformarea și valorificarea mediului geografic, precum și a influenței pe care acest mediu o are asupra evoluției societății omenești, pe plan național și universal. Totodată, prin predarea istoriei și a geografiei se urmărește și realizarea educației patriotice și internaționalistă a elevilor, insuflîndu-le dragostea față de marile realizări obținute de poporul român în anii construcției socialismului, sub conducerea Partidului Comunist Român, precum și a direcțiilor de dezvoltare a țării noastre în viitor și a realizărilor dobîndite de alte popoare de pe glob, mai ales în epoca contemporană.

Sub raportul metodologiei corelarea dintre istorie și geografie are în vedere în primul rînd, precizarea domeniului de cercetare al fiecăruia, pentru a-i releva specificul său; în al doilea rînd, explicarea factorilor geografici și istorici în evoluția societății omenești și în al treilea rînd, explicarea rolului mediului geografic în desfășurarea unor fenomene și procese istorice și în stabilirea unor relații între popoare. Istoria are ca obiect studierea evoluției societății omenești din punct de vedere al dezvoltării forțelor de producție și a relațiilor sociale, a evoluției popoarelor și statelor sub raport politic, demografic și cultural. Pentru reactualizarea fenomenelor și proceselor istorice petrecute în decursul secolelor, mai ales în spațiu, istoria recurge și la geografie, dar profesorul de istorie tre-

¹⁸ Nicolae Ceaușescu, *Cuvîntare la consfătuirea cadrelor didactice care predau științele sociale în învățămîntul superior*, Editura politică, București, 1972, p. 15.

buie să explice influența mediului geografic numai în măsura în care acesta contribuie la dezvoltarea societății omenești, la explicarea fenomenelor și a proceselor istorice. Istoria reactualizează relațiile dintre oameni, dintre popoare și state în diferite formațiuni social-economice, prin care au trecut acestea, iar geografia are în vedere studierea relațiilor reciproce dintre mediul geografic și om. Mediul geografic influențează viața omului, a popoarelor, iar la rindul său, omul prin o intervenție științifică și tehnică poate modifica acest mediu.

Istoria ilustrează victoriile repurtate de om în luptă cu natura, de unde și proverbul: „Codrul frate cu românul”, ori răspunsul dat de Mircea cel Mare, domnul Țării Românești, lui Baiazid:

„Eu îmi apăr sărăcia și nevoile și neamul,
De aceea tot ce mișcă-n țara asta, riul, ramul,
Mi-e prieten numai mie, iară ție dușman este.”

În cadrul lecțiilor de istoria patriei putem reliefa relația dintre mediul geografic și principalele mari bătălii antiotomane: Rovine (1395), Vaslui (1475) și Călugăreni (1595), care sînt momente grăitoare cu privire la modul inteligent în care domnitorii: Mircea cel Mare, Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul au știut să folosească acest mediu, pentru a spori capacitatea de apărare a oștirilor lor în lupta cu dușmanul.

Apelul la noțiunile de geografie este indispensabil și în cadrul lecțiilor de istorie universală, pentru localizarea geografică a colectivităților umane, a căror evoluție o analizăm. Pentru această localizare folosim corelarea istorie—geografie prin utilizarea unor procedee specifice geografiei: harta fizică, schița pe tablă, descrierea geografică a fenomenului sau procesului istoric, etc.

În cadrul acestor corelări trebuie să avem în vedere că deși fenomenele și procesele istorice se află în conexiune cu cele geografice, istoria este totuși rezultatul acțiunii unor elemente vii, mai complexe și mai îndepărtate de condițiile geografice elementare.

În procesul corelării interdisciplinare între istorie și geografie harta ocupă un loc important. Reușita acestei corelări depinde de modul în care profesorul de istorie știe să folosească harta în desfășurarea lecțiilor pe care le predă. Demonstrația cu ajutorul hărții istorice sau geografice poate fi făcută la majoritatea lecțiilor de istorie, căci prin folosirea ei asigurăm la elevi forma reprezentărilor și noțiunilor despre ceea ce noi numim spațiu geografic și spațiu istoric, în care se desfășoară diferitele fenomene și procese istorice, care fac obiectul lecțiilor predate.

Utilizarea hărții la lecțiile de istorie depinde și de pregătirea profesorului, care trebuie să știe să aleagă modalitățile optime de folosire. Harta trebuie folosită la majoritatea lecțiilor de istorie, dar sînt lecții care solicită folosirea ei pe toată durata lecției, iar la altele este nevoie de ea numai într-un anumit moment al acesteia. Harta istorică este în același timp și o hartă tematică, avînd legătură strînsă cu lecția care se predă, cu epoca la care se referă tema lecției, cu locul de desfășurare a fenomenelor și proceselor istorice. De exemplu, la lecția cu temă: *Statul dac de la Burebista la Decebal*, folosind harta istorică „Dacia de la Burebista la cucerirea romană”, profesorul poate demonstra nivelul de dezvoltare la care ajunsese societatea geto-dacă, nivel asemănător cu cel al altor popoare din antichitate, fapt ilustrat prin numărul mare de așezări menționate

pe o arie vastă. Puterea la care ajunsese Dacia — temută o vreme și de romani — este ilustrată prin hotarele la care a ajuns statul dac în vremea lui Burebista.

Cu ajutorul unor hărți istorice tematice ca : „Țările Române în timpul lui Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș și Ștefan cel Mare“ și „Țările Române în vremea lui Mihai Viteazul“, se poate demonstra evoluția teritorială a acestor țări, dezvoltarea lor economică, pot fi arătate principalele localități legate de lupta poporului român pentru apărarea independenței, reședințele domnești existente în acea vreme, etc. De asemenea, prin folosirea hărților istorice tematice se pot ilustra mai bine legăturile care există între istoria patriei noastre și istoria universală. De exemplu, alături de harta istorică tematică „Dacia în timpul stăpînirii Imperiului roman“, se poate pune și o hartă a Imperiului roman, care ajunsese la acea dată la apogeul întinderii sale teritoriale. Folosind ambele hărți, putem să-i facem pe elevi să-nțeagă rolul pe care l-a avut provincia Dacia, ca provincie de graniță a acestui imperiu și să le arătăm legăturile Daciei cu regiunile de la sud de Dunăre și cu Italia.

Anumite pierderi teritoriale suferite de Țările Române în secolele trecute : Dobrogea (1417), Banatul și Oltenia (1718), Bucovina (1775), Basarabia (1812) pot fi fixate mai bine în memoria elevilor prin folosirea hărților istorice tematice. De asemenea, localizarea marilor răscoale țărănești din istoria poporului român, precum și principalele lupte revoluționare duse de clasa muncitoare din țara noastră sînt mai ușor înțelese de către elevi cu ajutorul hărților istorice tematice. Folosirea acestor hărți este necesară și pentru indicarea marilor bătălii purtate de poporul român pentru apărarea independenței Țărilor Române și a cunoașterii sistemului de apărare folosit de domnitorii români, căci în hărțile amintite sînt trecute și cetățile de apărare existente în Moldova, Țara Românească și Transilvania în evul mediu, iar luptele de apărare sînt marcate prin semne caracteristice : două spade încrucișate, lîngă localitatea indicată, precizîndu-se și data cînd a avut loc lupta.

Planurile și schițele unor mari bătălii din istoria poporului român oferă posibilitatea profesorului de istorie să explice elevilor tactica de luptă folosită de unii domnitori români, să le arate forțele care s-au confruntat în luptă și modul de desfășurare, subliniindu-se cu acest prilej influența mediului geografic în marile bătălii de la : Posada (1330), Rovine (1395), Vaslui (1475 și Călugăreni (1593).

Corelarea dintre istorie și geografie se realizează mai bine atunci cînd lecțiile de istorie sînt predate în cabinetul de istorie, care funcționează în majoritatea școlilor noastre. Este necesar însă ca aceste cabinete să fie dotate cu hărțile istorice tematice, de care profesorul are nevoie, cu atlase istorice generale și de istoria României și alte materiale care înlesnesc realizarea corelării dintre istorie și geografie. În situația cînd nu sînt suficiente hărți tematice se pot folosi cele confecționate de elevi sub îndrumarea directă a profesorilor care predau istoria în școală. Hărțile istorice tematice trebuie păstrate cu grijă, pe suporturi speciale. În timpul folosirii lor la lecții să nu fie agățate de tablă, așa cum se întimplă uneori, ci să fie puse pe un suport confecționat din lemn sau din metal, așezat în așa fel încît profesorul să poată folosi în condiții optime și harta și tabla, în desfășurarea lecției, folosindu-se în acest sens de un arătător special.

În desfășurarea lecțiilor hărțile istorice tematice se pot folosi atât la verificarea cunoștințelor elevilor, cât și la predarea lecției noi, ori chiar la fixarea cunoștințelor la elevi, dacă este cazul. Profesorul trebuie să-i învețe pe elevi cum să folosească hărțile din manualele de istorie și să se orienteze pe hărțile istorice tematice în timpul desfășurării lecțiilor, făcându-i să înțeleagă necesitatea cunoașterii și folosirii hărții.

Profesorul trebuie să manifeste de asemenea, o preocupare permanentă pe linia realizării corelării interdisciplinare între istorie și geografie, prin folosirea hărților istorice tematice în desfășurarea lecțiilor de istorie, acordând o atenție deosebită cunoașterii acestor hărți și de către elevi.

Socotim că cele arătate mai sus, vor contribui la stimularea interesului profesorilor de istorie pentru a acorda o mai mare atenție corelării interdisciplinare dintre istorie și geografie preocupându-se de realizarea ei în desfășurarea lecțiilor.